

Книга для “нових молодих”

*Роман Коваль промовляє на 3-му Зборі ДСУ.
Київ, Спілка письменників України, 12 грудня 1992 р.*

Доля подарувала мені щастя бути учасником революції, яка привела до проголошення Української держави 24 серпня 1991 року. Як дарунок долі сціплюю можливість творити її, працювати в епіцентрі подій: спочатку в УТС, згодом в УРП, де гуртувалися визначні дисиденти і революційно настроєна молодь, потім у ДСУ, яку створили Зеновій Красівський, Іван Кандиба, Петро Дужий, Анатолій Лупиніс, Василь Барладяну та інші легендарні борці за волю України. На жаль, про них ми дізналися не одразу...

Спочатку для нас непохитно-беззаперечними авторитетами були шістдесятники. Вони — хумири. Їхнє слово вагомє і не коментувалося. Кажу про Левка Лук'яненка, Степана Хмару, Михайла Гориня, Олесе Шевчєнка. За ними йшли Сергій Набока, Леонід Міляський, покоління, яке виявило смєливість і громадянську хоробрість на початку 1980-х...

У 1990 р. яскраво засвітилися Володимир Яворський, Анатолій Щербєтєк, Віктор Шкурєтєк, зовсім юний Віктор Рєг... Окремо стєяв Григорій Гребєнєк, заступник голови УРП, який за віком мав би належати до табору ветерєнів боротьби. Але він від початків мав жорстку позицію з російського питання, і дєки Левко Лук'яненко мирився з нею, Гребєнєк в опозицію до нього не ставєв.

Здавалося, молодь повинна була б створити постамент для апостолів дисидентства, а згодом і собі прилаштуватися на ньєму у вигляді паркових фігур довкола головної особи — Левка Лук'яненка.

Для створення дієвого політичного ансамблю, який мав здобути незалежність, насамперед потрібна була згода між дисидентами. А її бракувало від початку. Ще під час першої легальної конференції УТС у Києві Степан Хмара піддав різкій критиці голову виконавчо-координаційної ради УТС Левка Лук'яненка. На тій же конференції Володимир Яворський зачитав заяву про вихід з керівництва УТС В'ячеслава Чорновола – у зв'язку з незгодою з лінією Левка Лук'яненка та Михайла Гориня. А через півтора місяця на з'їзді УТС/УРП В'ячеслав Чорновіл розкритикував ще не створену Українську республіканську партію. Причина, на мій погляд, одна: не його, а Левка Лук'яненка обрали головою Української республіканської партії. На цьому ж з'їзді Іван Кандиба піддав критиці Л. Лук'яненка за конфедеративну Декларацію принципів УТС. Після Установчого з'їзду УРП Степан Хмара не один раз підкреслював свою опозиційність до Левка Лук'яненка.

Виник і конфлікт між націоналістичною молоддю, яка не знала тюрем, і досвідченими ветеранами, які на шляху боротьби зазнали чимало втрат. Класика жанру!

“Є ще одна, не менш важлива причина, але вже особистого характеру... – писав Василь Барладяну. – Левко Лук'яненко в советських тюрмах і концтаборах заморився. І саме тому, мабуть, так легко з революціонерів перейшов до еволюціоністів...”

Дисиденти справді не хотіли ризикувати, щоб знову не повернутися до в'язниць. Тож обрали шлях еволюційний, обережно-поступовий – шлях вповзання в самостійність. І як союзника обрали не націоналістичну молодь, а Кравчука та його команду. “Провідники УТС, – продовжував Василь Барладяну, – взяли курс на об'єднання з тими, хто допомагав колоніальному режимові винищувати все українське”. Барладяну цьому не дивується, бо, на його переконання, “більшість правозахисників, що відбули концтабори чи ще перебували там, не мали нічого спільного з національно-визвольним рухом, тобто ніколи не боролися ні ділом, ні словом за самостійну Українську державу”.

Василь Барладяну вважав помилкою “ототожнювати дисидентів з патріотами”.

І нагадав, що в основу “Декларації принципів УТС” було покладено Гельсінкський Прикінцевий Акт, “III та IV принципи якого визнали непорушність теперішніх кордонів СРСР, тобто узаконили колоніальний статус України”. Тому й у Декларації принципів УТС як остаточну мету було записано не Самостійну Україну, а конфедеративний союз демократичних республік, тобто оновлений, демократичний СРСР з його “непорушними” кордонами.

Барладяну закликав “відмовитись од гельсінкських принципів, як таких, що перешкоджають Україні вийти зі складу СРСР”. А це означало відмовитися від підтримки Заходу – політичної і фінансової...

Дисиденти мусили рахуватися з “III та IV принципами” Гельсінкського Прикінцевого Акта і взагалі з вимогами тих, хто їх підтримував у найтяжчі роки поневірянь у російських таборах. А це врешті привело до угодовської політики – у ставленні до Росії, Бориса Єльцина та Леоніда Кравчука – представника КПСС в Україні.

Дисиденти чи не знали, чи знехтували висновком Миколи Міхновського. “Московщина, – говорив він, – все одно яка – царська чи республіканська, абсолютистична чи демократична, – ніколи не дасть Україні того, на що Україна має очевидне право”.

Спроби домовитися з Росією стали головною політичною лінією дисидентів. Вони взялися поборювати не імперію, а тих, хто перешкодив їхнім сподіванням домовитися з демократичними (як вони вважали) лідерами Росії.

Угодовська методологія дисидентів після початкового успіху (дехто з них став народним депутатом) привела їх врешті до банкрутства. У 1996 р. з дисидентів на

політичній поверхні лише антагоністи – Чорновіл, Хмара і Лук'яненко. Інші відійшли, так нічого й не досягнувши.

У 1990 р. молодь засліплена вірила дисидентам. Але важко миритися, коли люди, які мали повести в бій за Самостійну Україну, весь час йшли на компроміси, навіть у ситуаціях, коли компроміси, здавалося, неможливі. Не дивно, що вже восени 1990 р. в УРП виник конфлікт між молоддю, яка п'яніла від наближення волі, і тими, хто не забув смак тюремної баланди.

Залевнення ж багатолітнього політв'язня Левка Лук'яненка на з'їзді УТС-УРП, у 1990 р. (коли вже не саджали), що дисиденти готові знову піти в тюрму, швидше можна оцінити як демонстрацію твердості – і перед несфітами, і перед ворогами...

Трагічні для України помилки діячів Центральної Ради нічого не навчили шістдесятників, яких наприкінці 1980-х доля поставила в перші ряди борців за державність. Вони повторили помилки Михайла Грушевського і Володимира Винниченка, насамперед їхню надію на демократичну Росію. Як і керівники Центральної Ради, дисиденти не виправдали свого покликання, у яке повірили сотні тисяч, можливо, мільйони українців.

Дисиденти розтринькали свій моральний авторитет. З них лише Степан Хмара на початку 1990-х діяв адекватно революційній ситуації: не гасив Національну революцію, як його "побратими", а намагався розгалити її український вогонь. Але нетерпимість навіть до найближчих, на жаль, звузила до мінімуму його вплив на події.

Моя оповідь – це свідчення й оцінки. Пишу так, як бачив і відчував. Пишу для "нових молодих". Пропоную їм учитися не на прикладах хитрих паньків, а на палких, жадібних до ризику нонконформістах початку 1990-х.

Роман КОВАЛЬ

Київ, 1996 – 12 травня 2018 рр.

Публікується вперше

Української нації не перекреслити!

Отже, ласкавий читачу, ти взяв у руки книжку Романа Ковалю, написану слідком за подіями в Україні, а то й випереджаючи їх. Спостереження, оцінки, роздуми й прогнози Романа Ковалю, сподіваюсь, не загубляться у твоїй пам'яті. Мені вони імпульсують неординарністю мислення і бойовитістю.

Особиста активна і безкомпромісна участь у найважливіших революційних акціях останнього періоду [1989–1992 рр.] сприяла появі бойового аромату в його творах. Попри безсумнівний журналістський талант, велику роль у становленні його публіцистичного іміджу відіграли тісні контакти з визнаними лідерами УТС, УРП, ДСУ, ОУН, УНА, УНДП... Його гострий і меткий розум дозволив відсіяти зерно від половини, рішуче відкинути те, що вже належить історії, минулому.

Одним з перших Роман Коваль усвідомив, що односторонній розвиток Бизнольних змагань у напрямку подолання економічної убогості України може стати для неї фатальним. Україна не тільки не досягне економічного благополуччя, а й деградує національно до такої міри, що побудова справді української, вільної і соборної держави перетвориться на утопію. Роман Коваль стверджує, що національний чинник в епоху становлення власної держави є вирішальним, абсолютно вирішальним. Саме він мусить стати найважливішою спонукою до дій у цю пору.

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)